

Ik heb
zo iets
van:
‘Wat

Ik Ik
heeb
zo iets
aan:
dat

Politici die zeggen waar het op staat, worden meestal wel gewaardeerd. Terwijl de meeste mensen zelf zo iets hebben van: ik wil wel zeggen wat ik denk en ook wel doen wat ik zeg, maar dat wil nog niet zeggen dat ik, zeg maar... weet je wel?

Conclusie: het mag allemaal wel wat minder wollig met dat taalgebruik, vindt ook journaliste Katja Meertens.

bedoel
je nou?’

'Dag!

Ik zal me even voorstellen: ik ben Katja en sinds kort woon ik naast u,' zei ik terwijl ik mijn hand uitstak naar mijn luidruchtige buurman. 'Ik woon hier prettig, het is een leuke wijk. Alleen... Tja, hoe zal ik het zeggen? Mag ik u iets vragen? Heeft u misschien muziek aan staan?' vervolgde ik voorzichtig.

'Nee!' antwoordde de luidruchtige buurman fel en hij zette dreigend zijn voet naar voren.

'O, nou, ik meen toch echt duidelijk discomuziek uit uw huis te horen komen. Enneh, het is zondagavond, kwart over elf, mijn kinderen worden er wakker van. Wij horen het namelijk nogal hard in huis. Ik moet zelfs mijn televisie iets harder zetten. Dus zou ik u willen vragen: 'Wilt u uw muziek wat zachter zetten?'

Hè, hè, het was eruit. Ik had precies honderd woorden nodig om deze luidruchtige, asociale buurman beleefd te vragen of hij het aantal decibellen dat voor de zoveelste keer door mijn huis dreunde, kon minderen.

Wat is dat toch dat ik, en met mij waarschijnlijk vele vrouwen, niet direct zeg wat ik denk of vind? Waarom heb ik daar zo veel woorden voor nodig?

Bot of beleefd

"We gebruiken beleefdheden in onze taal omdat we rekening met elkaar houden. Als je te direct bent, krijg je ruzie," zegt taalwetenschapster Ingrid van Alphen van de Universiteit van Amsterdam. In mijn omfloerste verzoek aan mijn buurman gebruikte ik een hoop woorden en zinnen waarmee ik de ander zover wilde krijgen te doen wat ik wilde. Dat doet iedereen, zegt Van Alphen, de mate hangt af van wát je vraagt. "Stel, je wilt van een volstrekt vreemde haar pen lenen, dan gebruik je andere woorden dan als je aan diezelfde vrouw vraagt of je haar auto mag lenen. Dat laatste verzoek is zwaar, dus ben je indirecter en zet meer beleefdheden in."

Alle talen kennen beleefdheidsvormen, al zijn er culturele verschillen in hoe die worden gebruikt. "In sommige landen is het ongeleefd om geen antwoord op een

vraag te geven, zelfs als je het antwoord niet weet.

Dan leg je liever iemand een foute route uit. Het is handig als je dat als toerist weet," zegt Van Alphen.

Verhullend taalgebruik om beleefd te zijn is een mondiaal verschijnsel, hoewel bijvoorbeeld Nederlanders en Israëliërs het minder vaak gebruiken dan mensen uit andere landen. Wij staan dan ook bekend als bot. Van Alphen: "Bij een vraagronde op een internationaal congres zegt een Nederlander tegen de spreker: 'Dat kunt u nou wel beweren, maar denkt u niet...' Terwijl een Amerikaan, voor hij zijn vraag stelt, eerst zegt:

'Dank u voor uw interessante verhaal, ik heb er veel van opgestoken.'"

Mijn buurman was zo'n botte Nederlander. Hij had stukken minder woorden nodig om mij toe te bijten dat ik niet zo moest zeuren, maar goed, als ik dan kinderen had, zou hij ervoor zorgen dat hij na zevenen geen plaatjes meer zou draaien. En daarmee sloeg hij de deur voor mijn neus dicht.

Vrouwen versus mannen

Nu suggereer ik hiermee niet dat mijn buurman exemplarisch is voor alle Nederlandse mannen, maar het lijkt wel alsof zij minder moeite hebben met heldere formuleringen. Alsof vrouwen hun boodschappen vaker inkleden en verhullen, bang om de ander te kwetsen.

"Je kunt je afvragen," zegt Van Alphen, "of vrouwen zich iets meer aantrekken van wat anderen vinden." Dat ligt besloten in onze vroegste jeugd. Meisjes tot drie jaar die vooral door hun moeder worden verzorgd, worden opgevoed op basis van gelijke seksen. Ze leren intiem te zijn op basis van gelijkheid en streven later dus graag consensus na. Jongtjes die door hun moeder worden opgevoed, leren intimiteit op basis van ongelijke seksen. Zij zijn daardoor competitiever ingesteld en accepteren later gemakkelijker een direct verzoek.

Die verschillen zijn te merken in hoe mannen en vrouwen met elkaar omgaan. Vrouwen vragen eerder: 'Zullen we vanavond naar de film gaan?' Mannen zeggen: 'Ik ga naar de film, ga je mee?'

Van Alphen: "Bij mij ging dat een keer zo ver, dat ik aan mijn partner vroeg: 'Denk je dat ik nog naar de wc moet?'" Ondanks deze verschillen deed de taalwetenschapster in haar proefschrift naar het taalgebruik van Nederlandse meisjes en jongens van vijftien jaar een verrassende ontdekking. Uit de opgenomen gesprekken bleek dat meisjes onderling helderder en botter over elkaar oordeelden dan jongens. Wanneer jongens het niet eens

**Vrouwen zullen eerder vragen:
'Zullen we vanavond naar
de film gaan?' Mannen zouden zeggen:
'Ik ga naar de film, ga je mee?'**

ga je mee?
ga je mee?
ga je mee?

We gebruiken

beleefdheden

in onze taal omdat we
rekening met elkaar houden

waren met de ander, begonnen ze over iets anders of maakten een grapje. Meisjes zeiden gewoon: 'Wat vind je dáár nou aan?' Helder taalgebruik is dus niet per se iets mannelijks. Van Alphen koos in haar onderzoek expres voor jonge adolescenten, die gedragen zich in theorie overdreven mannelijk of vrouwelijk.

Soms is indirectheid beter

De taalwetenschapster, die ooit les gaf aan theatermaakster Paulien Cornelisse, schrijfster van het hilarische boek *Taal is zeg maar echt mijn ding*, is inmiddels bezig met een boek over het verhullende fenomeen 'Ik heb zoiets van'. Dat gebruiken ze in alle landen over de hele wereld.

Hoe komt het toch dat iedereen tegenwoordig 'ik heb zoiets van' lijkt te zeggen? Van Alphen: "Het lijkt een modeverschijnsel, hoewel het al sinds 1975 steeds vaker voorkomt, zowel onder vrouwen als mannen. Vaak wordt 'ik heb zoiets van' gevolgd door een emotie of gedachte. Bijvoorbeeld: 'Ik heb zoiets van: duh.' We komen er niet achter wat de spreker dan precies voelt en dat is misschien wel de bedoeling.

Zelfs Geert Wilders, normaal toch de duidelijkheid zelve, gebruikte in een Kamerdebat over niet-werkende Nederlanders verhullende taal. Hij zei: 'Ik zou in die situatie zeggen: 'Draag wat bij, dan ben je welkom. Doe je dat niet, ga dan weg.' Dat is indirect. Je doet net alsof je niet-werkende mensen toespreekt en zegt zinnen die je zou kunnen zeggen. Maar je zegt het niet. Dat is hogere indirectheidkunde.' Hoewel 'ik heb zoiets van' al jaren bovenaan staat in de taalgernistop-10 pleit Van Alphen in sommige

gevallen voor wat meer indirectheid.

"Geert Wilders zei in de Tweede Kamer over toenmalig minister Vogelaar: 'De minister is knettergek geworden.' Dat is glashelder, daar kun je niets aan afdoen. Het is zelfs voor Nederlanders te bot. Hij had eigenlijk moeten zeggen: 'Ik heb zoiets van: is de minister knettergek geworden?'"

Als ik mijn gesprek met mijn buurman nader analyseer, kom ik erachter dat ik hem helemaal niet heb gevraagd de muziek zachter te zetten. Ik zei: 'Ik zou u willen vragen: wilt u uw muziek zachter zetten.' Maar feitelijk deed ik dat dus niet. Gelukkig herkende de buurman deze indirectheid niet. Mijn voorzichtige benadering heeft toch zijn vruchten afgeworpen. Sinds mijn bezoekje heb ik nauwelijks meer last gehad van zijn muziek. Ik heb zoiets van: houden zo!

De top-5 van verhuuld taalgebruik

1. 'Ik heb zoiets van: 'Wow!'
 2. 'Ben je naar de kapper geweest?'
 3. 'Ik kan toevallig best aardig tegen een balletje trappen,' zei de topvoetballer in een interview.
 4. 'Ik zou u willen vragen of het raam dicht mag.'
 5. 'Ik moet wel nog even boodschappen doen,' zei ze tegen haar bezoek, terwijl ze op haar horloge keek.
1. 'Ik heb zoiets van' kan vrijwel altijd worden vervangen door: 'Ik vind dat...' In het geval van bovenstaand voorbeeld, kun je ook zeggen: 'Ik vind dat helemaal te gek!'
 2. Is dit een compliment of een dodelijke opmerking over een nieuwe coupe? En wat als de vrager na je bevestigende antwoord 'apart' zegt? Ai. Zeg toch gewoon: 'Wat zit je haar leuk!' Kleine moeite, groot plezier.
 3. Heel Nederlands om de eigen prestaties te minimaliseren. Topvoetballers mogen best zeggen: 'Ik kan heel goed voetballen.' Ze verdienen niet voor niets zo veel geld.
 4. Vráág je of het raam dicht mag, of zou je het willen vragen? Duidelijker is het om het direct gewoon te vragen, en dat kan best beleefd: 'Zou je alsjeblieft het raam dicht willen doen? Het tocht hier.'
 5. Hoe werk je bezoek op een vriendelijke manier de deur uit? Kún je eigenlijk wel direct zeggen: 'Willen jullie mijn huis verlaten?' Wees liever van tevoren duidelijk door een begin- en eindtijd af te spreken, doe boodschappen voor het bezoek komt of kom met de prachtige oud-Nederlandse zin: 'Wil je nog koffie voordat je weggaat?'